הקשר בין דת ומדינה

<u>מטרות:</u>

1. החניכות ילמדו על כמה גורמי מפתח עליהם קיימת מחלוקת בקשר בין דת ומדינה.
2. החניכות ידונו בהשפעות הקשר בין דת ומדינה בישראל.
3. החניכות יכירו את איגי דתיות כמקרה בוחן של שילוב בין דת ולהט"ב.

<u>חלוקת זמנים:</u>

משחק פתיחה - כיסאות מוזיקליים אסוציאציות	**5 דקות**
שמש אסוציאציות	**5 דקות**
הליגה למניעת כפייה דתית	**20 דקות**
בתי דין רבניים	**15 דקות**
מונופול הרבנות	**20 דקות**
איגי דתיות	**5 דקות**
סיכום	**5 דקות**

<u>עזרים וציוד:</u>

- ✔ מקרן + מחשב + רמקולים
- ✔ נספח א' - מכתב מטעם "הליגה למניעת כפייה דתית"
- ✔ נספח ב' - כרוז מטעם "הליגה למניעת כפייה דתית"

<u>מהלך הפעולה:</u>

1. **<u>משחק פתיחה - כיסאות מוזיקליים לאסוציאציות דת ומדינה:</u>**

משחקים כיסאות מוזיקליים כמו שאנחנו רגילים - כיסא אחד פחות ממספר החניכות. כל סיבוב מורידים כיסא אחד. השינוי הוא שמי שלא התיישבה על כיסא כשהמוזיקה עצרה צריכה להגיד תוך 10 שניות אסוציאציה על נושא "דת ומדינה". אם היא מצליחה, היא ממשיכה במשחק אך עדיין מורידים כיסא, משמע בסיבוב הבא יש 2 כיסאות פחות ממספר החניכות וכשנעצרת המוסיקה שתיהן צריכות להגיד אסוציאציה (וכן הלאה). לבסוף מגיעים לכיסא אחד בודד כך שמי שמצליחה להתיישב עליו - מנצחת!

כדי להכניס לאווירה ניתן להשתמש בשיר "אנחנו מאמינים בני מאמינים" במשחק:
https://www.youtube.com/watch?v=LixTT9ZLxEQ

בסוף המשחק נתיישב עם החניכות ונפתח עם כמה שאלות:

- מדוע קיים בישראל הקשר בין דת ומדינה?
- אתן יודעות מתי הוא נוצר? (עם קום המדינה, דוד בן גוריון הסכים לתת בלעדיות למפלגות החרדיות על מספר תחומי דת בהסדר שנקרא "סטטוס קוו" שעיצב את הקשר שבין דת למדינה בישראל).
- נבקש מהחניכות לא לדון ארוכות בנושא, שכן על כך הפעולה שלנו אך נשאל - האם גם כיום אתן רואות צורך בקשר חזק בין דת למדינה בישראל?

2. <u>הליגה למניעת כפייה דתית:</u>

נקרא ביחד עם החניכות את המכתב והכרוז מטעם "הליגה למניעת כפייה דתית" - 1963 (נספח א' ונספח ב'). לאחר הקריאה <u>נפתח בדיון</u> (חשוב לא לפתוח בדיון לפני שקראנו את הכרוז - נספח ב', יש בו נקודות חשובות):

- מהם החוקים הנחשבים בעיני חברי הליגה לכפייה דתית?
- כיצד אותם החוקים משנים את המצב הקיים לפני חקיקתם (נזכיר שמדובר ב-1963)?
- האם חוקים אלו התממשו? האם הם באים לידי ביטוי בחיינו?
- האם דרישות "הליגה למניעת כפייה דתית" לוקחות בחשבון גם את האוכלוסייה הדתית בישראל? האם דרישתם לחופש מדת מאפשר גם את חופש הדת (להחזיק באמונה דתית)?
- מדוע לקהילה הלהט"בית יש עניין מיוחד בחופש מדת?

3. <u>בתי דין רבניים - נישואין כהלכה מול נישואים אזרחיים:</u>

ישראל היא המדינה הדמוקרטית היחידה בעולם שאינה מאפשרת לערוך בתחומה נישואים אזרחיים.

- מדוע אתן חושבות שזה קורה?

על פי חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג–1953, ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל, אזרחי המדינה או תושביה, הם בשיפוטם הייחודי של בתי הדין הרבניים. כלומר, בחוקי מדינת ישראל ניתנת לבתי הדין הרבניים סמכות שיפוט בלעדית בנושאי הנישואין והגירושין של יהודים וסמכויות בענייני המעמד האישי. בתי הדין הרבניים הם חלק ממערכת המשפט בישראל. בתי הדין פוסקים על פי דין תורה ובהתאם להוראות חוק המופנות אל בתי הדין.

ומה אם אני לא מעוניינ.ת להתחתן בחתונה יהודית? בין אם איני מעוניינ.ת בכך ובין אם איני יכול.ה להינשא מבחינת הרבנות (זוגות להט"בים, זוגות מדתות שונות, וכו'...)

כאמור, לבתי הדין הרבניים סמכות בלעדית על נושאי הנישואין של יהודי ישראל.

עד שנת 2006, לבני זוג מאותו המין לא הייתה גם היכולת להירשם כנשואים במשרד הפנים, גם אם נישאו בחו"ל, וזאת בניגוד לבני זוג הטרוסקסואליים שהיו נרשמים כנשואים במשרד הפנים גם אם התחתנו בטקס אזרחי בחו"ל (דוגמת אלפי הזוגות שנישאים בקפריסין מדי

שנה). בשנת 2006, בעקבות עתירה לבג"ץ נגד מנהל האוכלוסין במשרד הפנים, ניתן פסק דין תקדימי שחייב את משרד הפנים לרשום בני זוג מאותו המין שנישאו במדינה זרה כנשואים גם במנהל האוכלוסין. משמע עד שנת 2006 זוג ישראלי-יהודי חד מיני שנישא בחו"ל נחשבו בארץ לרווקים.

<u>נצפה בסרטון של כאן 11 על נישואים חד מיניים:</u>

https://www.youtube.com/watch?v=_0h8_Dm5XhM

אז למה בעצם זה לא משתנה?

בגלל שגופים אנטי-להט"בים המהווים כוח פוליטי משמעותי בקואליציות של השנים האחרונות מתנגדים לרעיון, על אף שהמחקרים מראים שמרבית הציבור מעוניין בכך.

4. <u>מונופול הרבנות:</u>

ראשית נשאל את החניכות:

- מהו מונופול ומהו מונופול הרבנות?

לאחר תשובותיהן נחדד ונסביר - מונופול הוא מונח המגדיר בעלות או שליטה בלעדית של גורם מסוים בתחום חיים כלשהו או בחלק מרכזי שלו.

מונופול הרבנות נוגע למספר תחומים שקשורים בדת ומעניקים בלעדיות לרבנות (בין היתר- נישואים, גירושים, גיור וכשרות). אם נתייחס לכשרות כמקרה בוחן- הכשרות בישראל היא מונופול ממשלתי עם כוח אדיר לקבוע אילו מוצרים ימכרו, אילו עסקים יצליחו ותחת אילו תנאים הם יפעלו. מדובר בכוח שיכול לגרום לעסק להיסגר או להפוך אותו למונופול בשוק. הרבנות קובעת אילו מוצרים מהארץ ומחו"ל יוכלו לקבל כשרות בארץ ואילו לא ובכך משפיעה על פלח אדיר בשוק הישראלי, גם מבחינת יבואנות.

<u>נפתח לדיון:</u>

- מה עלולה להיות ההשפעה של מונופול הרבנות על השוק הישראלי?
- מה יכולה להיות השפעתו על בתי העסק?
- איזה פתרון היה יכול לפתור את בעיית מונופול הרבנות? (התשובה לכך היא התשובה לכל מונופול באשר הוא - לאפשר תחרות. לאפשר לגופי כשרות פרטיים לפעול בצורה חופשית בשוק המזון)

מכיוון שהרבנות יושבת תחת הממשלה, ניתן לממשלה כוח אדיר לשלוט בשוק הישראלי, לגבות עלויות כשרות גבוהות ולמנוע תחרות. אל לנו לחשוב שמונופול הרבנות הוא בעיה חילונית בלבד, ההפך הוא הנכון. האוכלוסייה הדתית-חרדתית בישראל סובלת מאד ממונופול הרבנות ומהכספים הרבים שהם נאלצים להשקיע בכדי להחזיק בתעודת כשרות.

- אם הרוב המוחלט של האוכלוסייה בעד פירוק המונופול, למה הרבנות היא עדיין מונופול?

התשובה לכך פשוטה - פוליטיקה וכוח. לבעלי הכוח על הרבנות יש אינטרס לשמר את המונופול. בנוסף, אותם בעלי כוח יושבים בתפקידים פוליטיים חזקים, בעיקר במפלגות הדתיות-חרדתיות. בין המצביעים שלהם ניתן למצוא מתנגדים רבים למונופול הרבנות, אך

מכיוון שהמונופול הוא רק חלק אחד מהפעולות שלהם, מצביעיהם ממשיכים להצביע להם. כך נוצרת שחיתות. נותנים למצביעים דבר אחד ולוקחים מהם דבר אחר בתמורה.

- ומה הקשר בין זה לבית דת ומדינה?

אם נושא הכשרות לא היה יושב תחת גוף ממשלתי אלא תחת גוף פרטי, סביר להניח שבאופן טבעי היו קמים מתחרים לאותו גוף פרטי. אותה התחרות הייתה מובילה להורדת מחירים מתוך שאיפה שבתי העסק יבחרו בכשרות של גוף מסוים.

5. <u>איגי דתיות:</u>

- ומה הקשר בין דת ואיגי?

הקבוצות נותנות מענה לנוער וצעירים להט"בים, השואפים לקיים דיאלוג בין הזהות הדתית לזהות הלהט"בית שלהם, ולקיימם זו לצד זו, מתוך אמונה כי חיים דתיים כנים אינם דורשים ארון והסתרה, אלא קבלה, אהבה ושמחה בחלקים המשמעותיים הקיימים בתוכנו.
חניכות וחניכי הקבוצות הדתיות מפעילות מדי חודש בית מדרש לנוער וצעירים להט"בים, שמהווה מרחב פורץ דרך של לימוד מקורות יהודיים בתוך הקהילה הגאה. במעשה זה, ובדרכים נוספות של אקטיביזם, ושל הפקת אירועי תרבות לקהילה הדתית הגאה הצעירה, אנחנו מבקשים להשפיע גם על הסביבה הדתית בה הנוער והצעירים שלנו גדלים.

איגי דתיות מציגות לנו כיצד אורח חיים להט״בי, חילוני כביכול, יכול להשתלב עם הדת. קבוצות איגי דתיות מהוות גשר בין הקהילה המאמינה לבין הקהילה הלהט״בית. הן מוכיחות כי קיימת דרך אחרת, ככל הנראה דרך טובה יותר.

6. <u>סיכום:</u>

- הקשר בין דת ומדינה בישראל הוא ברור ומובן - ישראל נתנה בית לכל יהודי העולם ובכך הייתה הצדקה רבה לחיבור בין הדת והמדינה בישראל.
- עם זאת, המצב בו ישראל הייתה מצויה בשנותיה הראשונות השתנה, אך החיבור בין דת למדינה לא השתנה בהתאם. נוצרה תלות כבדה של המדינה בדת, תלות שמקשה על אלו שלא מעוניינים לחיות בדרך הדת.
- נגענו רק בחלק מן הנושאים שבהם הדת משולבת בניהול המדינה, אנחנו מזמינות אתכן לחקור לעומק גם את הנושאים האחרים (חוקי השבת, גיוס לצבא והתנהלות במהלך השירות הצבאי וכו').
- כפי שראינו, הקשר ההדוק בין הדת למדינה אינו מזיק רק לחילונים אלא גם לדתיים בישראל.
- ולשאלת השאלות - האם מתישהו נראה את ממשלת ישראל מנותקת מדת?

נספח א' - מכתב מטעם "הליגה למניעת כפייה דתית"

ה ל י ג ה ל מ נ י ע ת כ פ י ה ד ת י ת
ת.ד. 200 סניף ירושלים.

חבר כנסת נכבד,

רצוף למכתב זה תמצא כרוז שהליגה פרסמה בימים האחרונים המתריע נגד הצעתם של חוקים נוספים בעלי צביון דתי, הכופים מנהגים דתיים על כלל האוכלוסיה.

ידוע לך בודאי מה גדולה ההתמרמרות בקרב שכבות שונות בציבור, ובעיקר בקרב האינטלגנציה נגד הכפיה הדתית השוררת במדינה. חוק בתי-דין רבניים (נישואים וגירושים) 1953 וחוק החזיר-1962 הם דוגמאות להחלתן של הלכות דתיות על כלל האוכלוסיה בתוקף החוק החילוני. היום, כאשר צפויה קבלתם של חוקים נוספים שיכפו את רצונם של עסקני-הדת על כלל האוכלוסיה (שני חוקי השבת המוצעים וחוק המרשם החדש) - כדאי שתפנה את תשומת לבך לדברים שלהלן: -

חוק המטיל קיום מנהגים דתיים על אזרח שאינו דתי אינו משול כלל לחוק פיסקאלי או אדמיניסטרטיבי רגיל. חוק כזה מתערב במצפונו ובאורח חייו הפרטי והאינטימי ביותר של האזרח וכופה עליו פולחן של אמונה שאינו שותף לה או שהוא רחוק מקיום טקסיה. לכן בכל המדינות הדמוקרטיות בעולם נתקבל העקרון שאין להטיל קיום מנהגים דתיים בכח חוק המדינה.

אנו פונים אליך, איפוא, בבקשה כי תפעל נגד קבלתם של חוקי הדת המוצעים ולביטולם של אלה הקיימים כבר, - ובכך תעשה למען שמירת צביונה הדמוקרטי של המדינה שסכנת משטר תיאוקרטי צפויה לה.

שלך בכבוד,

א. פפו
מזכיר סניף ירושלים.

נספח ב' - כרוז מטעם "הליגה למניעת כפייה דתית"

הכפיה הדתית...

שלשה חוקי כפיה דתית חדשים עומדת הכנסת לקבל — פרי סחטנותן של המפלגות הדתיות,

ונדבך חדש למדינת-גיטו: —

1. חוק שבת-תחבורה.
2. חוק שבת כולל.
3. חוק: לאום = דת (לפיו לא יירשם אדם כיהודי בלאומיותו אם לא יצהיר על דתיותו).

פרנסי הדת המאורגנת מנסים לזרות חול בעינינו ולהסביר כאילו אין בחוקים אלה שנוי לעומת המצב הקיים, וכאילו הם באו „רק" כ„הסדר ממלכתי".

והאמת — חוקים אלה מהווים נסיגה בולטת מן המצב הקיים!

נסיגה — חוקי השבת ינציחו, בדרך של חקיקה, נוהג הכפוי על רוב האזרחים בארץ, לפיו מרכזי התרבות והבידור סגורים בשבתות. נוהג זה — **פרי כפיה, לחץ ואלימות** של עסקני דת מקומיים, ייהפך עתה לחוק ממלכתי, שהעובר עליו יתחייב בעונש!

נסיגה — חוק שבת-תחבורה יחסום אחת ולתמיד כל אפשרות של הפעלת תחבורה צבורית בשבתות, החיונית כל כך לאזרח שאינו בעל רכב פרטי.

זהו חוק אנטי-דמוקרטי ואנטי-סוציאלי כאחת!

נסיגה — כיום חיפה היא אחת וראשונה שבה קיימת תחבורה צבורית בשבת. חוק שבת-תחבורה יותיר אותה — במקרה הטוב ביותר — יחידה ואחרונה בשטח זה.

נסיגה — כיום עדיין מופעלת תחבורה צבורית ע"י הקואופרטיבים עוד לפני צאת השבת, מתוך התחשבות ברצון התושבים וצרכיהם. — עם קבלת חוק שבת-תחבורה, תחשב התנהגות כזו לעבירה, והעוברים אותה יהיו צפויים לעונש!

נסיגה — הוראות-השעה הפנימיות של שרים דתיים, כגון הנחיות-הרישום, ייהפכו מעתה **לחוקים** שיחייבו כל ממשלה וכל שר.

נסיגה — חוק הרישום החדש (לאום = דת) ישלול את הלאומיות היהודית מכל אדם שיעמוד על רישומו כיהודי לפי לאומיותו בלבד.

חוק זה יעמיד בפני האזרח את הברירה להיות „אנוס" וצבוע (בהצהירו על אמונה שאינה קיימת בלבו) או לוותר על לאומיותו!

ובכן מיהו המפלג את העם?

גם כיום אין בארץ קיום לחופש הדת והמצפון של הפרט! החוקים המוצעים באים להוסיף על ההגבלות הקיימות כבר כיום!

הליגה קוראת למפלגות החילוניות לא לתת ידן לקנוניות עסקני הדת, לא להכנע לסחיטה ולדחות את החוקים המוצעים!

הדת היא ענינו של כל פרט ובמדינה דמוקרטית אין מקום להטלת מנהגים דתיים באמצעות חוק ממלכתי על כלל האוכלוסיה!

יש לתת את הזכות לכפור כפי שניתנה הזכות להאמין!

חיה ותן לחיות! שבת ללא כבלים! נישואים אזרחיים!

ואתה?!

הליגה למניעת כפיה דתית קוראת לך להתנגד לכפיה הדתית הקיימת, לחוקי הדת החדשים ולכפיה הדתית המתוכננת לעתיד!

מה יהא עתיד ילדיך? — חיים במדינת גיטו תיאוקרטית או במדינה מתקדמת המבטיחה את חופש המצפון והדת לכל אזרח?

תן יד למגור הכפיה הדתית! הצטרף לשורות הליגה למניעת כפיה דתית!

ירושלים — ת. ד. 200. תל-אביב — ת. ד. 21116 חיפה — ת. ד. 4224

דר"ב—ים